

ВОЛАТИЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ВІД ВПЛИВУ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Андрій
Буряченко,
канд. екон. наук,
доцент,
докторант ДВНЗ
«Київський
національний
економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

У тісній прив'язці до проблематики урбанізаційних процесів як у світі, так і в Україні знаходяться питання регулювання міграційних потоків та економічного обґрунтування меж розростання міст. Наразі міграція відіграє провідну роль у розвитку сучасних міжнародних відносин, економічному розвитку регіонів та країни загалом. Трудові міграції населення, що відбуваються внаслідок нерівномірності економічного розвитку як регіонів держави, так і окремих країн, завжди є соціально-економічним процесом за своїм змістом та географічним за формулою прояву. Масовий характер цього явища призводить до перерозподілу потенціалу країн - експортерів робочої сили та її імпортерів.

Починаючи з середини 80-х років ХХ ст. в Україні майже в усіх областях відбувається скорочення чисельності населення. На жаль, ця тенденція зберігається і до сьогоднішнього часу. Це відбувається під впливом різних чинників, зокрема смертності, зменшення народжуваності, міграції та інших факторів. Важливе місце серед цих процесів посідають процеси міграції. Міграція трудового потенціалу є суттєвою складовою для формування демографічної ситуації та ринку праці регіону. Вона є однією з характеристик ринку праці і полягає в готовності частини працездатного населення мігрувати з метою працевлаштування на робочі місця з більш привабливими умовами.

Можемо констатувати, що в Україні до цього часу відсутня офіційна державна стратегія в галузі управління міграційними процесами, що враховувала б об'єктивні фактори сьогодення і перспективного розвитку країни, що пов'язувала б всі типи і види міграційного руху населення, інтереси держави і особистості, включаючи мігрантів.

Оскільки міграційні процеси певною мірою впливають на економічне зростання в регіоні, це питання не зали-

шилось острівною від уваги як науковців, так і громадських і політичних діячів. О. В. Позняк у науковій праці «Особливості розвитку міграційних процесів у регіонах України»¹ дослідив міграційне районування України, проаналізував головні тенденції міграційних процесів у виділених за допомогою кластерного аналізу міграційних районах.

Автор стверджує, що на сьогодні Україна є одночасно країною-донором робочої сили, країною-реципієнтом населення (хоча й не у значних масштабах) та транзитною країною.

З цієї таблиці бачимо, що у цілому зміна основних міграційних показників у географічному просторі України відбувається в напрямку із заходу на схід, точніше - із південного заходу через північ і центр на південний схід та південь. Рівень участі населення працездатного віку у трудовій міграції із заходу на схід зменшується. Підвищена інтенсивність процесу в західних регіонах обумовлена, по-перше, близькістю до державних кордонів України з іншими країнами ЄС, що полегшує і здешевлює здійснення трудової міграції до цих країн; по-друге, особливостями менталітету населення: загальновідомо, що низький рівень па-

¹ Позняк О. В. «Особливості розвитку міграційних процесів у регіонах України» // Регіональна економіка, 2010. - №1. С. 141-147.

ТЕОРІЯ

Таблиця 1

**Групування регіонів України за показниками міграційної ситуації
на основі застосування методу кластерного аналізу**

№ групи	Області (регіони), які увійшли до даної групи
1.	Закарпатська
2.	Чернівецька
3.	Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська
4.	Вінницька, Волинська, Житомирська, Рівненська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська
5.	Дніпропетровська, Донецька, Київська, Кіровоградська, Луганська, Одеська, Полтавська, Харківська
6.	Запорізька, Миколаївська, Херсонська
7.	Крим, м. Севастополь
8.	м. Київ

терналістських настанов, стійка орієнтація на вирішення назрілих проблем власними зусиллями (в тому числі і шляхом трудових міграцій) притаманна мешканцям західних регіонів. Найменша трудоміграційна активність притаманна мешканцям Києва, для яких місцевий ринок праці є більш привабливим, ніж ринки праці зарубіжних країн.

Треба підкреслити, що соціально-економічним підґрунтам міграційних процесів, особливо трудових, є незбалансованість між попитом та пропозицією робочої сили на вітчизняних та зарубіжних ринках праці, бажання частини населення покращити свої умови праці та матеріальне становище. При цьому, зовнішня трудова міграція переважно спрямована в європейські країни, що пояснюється досить високим рівнем життя у цих країнах.

Ю.В. Машика стверджує, що при еміграції однієї людини, Україна втрачає близько 50 тис. дол. США². При середньорічному сальдо легальної міждержавної міграції у 91 тис. осіб наша країна втрачає щороку 4,5 млрд. дол. США ВВП. Цікава думка автора, що низкою негативних наслідків міграція робочої сили за кордон (втрата найконкурентоспроможнішої частини робочої сили, уповільнення науково-технічного прогресу, залучення наших громадян до низькокваліфікованої роботи за кордоном тощо), можна виділити й певні позитивні наслідки (сприяння інтеграції України до міжнародного ринку праці, послаблення тиску безробіття та зниження соціальної напруги, притік міграційного капіталу до країни тощо).

Міграційні процеси, як інструмент переміщення населення, є одними із найбільш багатозначних економічних процесів, що прямо або опосередковано впливає на розмір валового регіонального продукту та безпосередньо пов'язаний з усіма сторонами економічного життя. Міграція населення створює можливість змінювати чисельність та структуру ринку праці на тих чи інших територіях країни, формувати зайняті і незайняті працездатні населення.

Міграції тісно пов'язані з рівнем розвитку продуктивних сил і їх розміщення в різних регіонах. Високий рівень руху населення забезпечує більш повне використання робочої сили, перерозподіл її між індустріальними централами і новими економічними територіями, сприяє економічному прогресу. Можна сказати, що ступінь рухомості населення відображає загальний рівень розвитку країни. Еміграція зменшує тиск на ринок праці регіонів – експортерів, сприяє скороченню безробіття. Трудові мігранти, піклуючись про благополуччя своїх сімей, як правило, пересilaють значну частину зароблених коштів на батьківщину, тим самим забезпечуючи надходження сюди іноземної або національної валюти, що підвищує платоспроможний попит і таким чином стимулює виробництво.

Регіонам – імпортерам міграція дає можливість використати вчений потенціал кваліфікованих працівників без затрат на підготовку (перепідготовку) кадрів. Залучення малоосвіченої, не-кваліфікованої робочої сили створює для місцевого населення можливість займатися більш інтелектуальною працею.

В той же час, результати міграції

² Ю.В. Машика. Територіальна організація регулювання трудоміграційних процесів в умовах лібералізації трудових відносин. Регіональна економіка. №2 (52) – 2009. - С.149-157.

викликають протиріччя, оскільки масовий притік мігрантів може бути причиною безробіття серед місцевого населення, супроводжуватись ускладненнями в забезпеченні мігрантів місцевими послугами, пониженнем рівня оплати праці (мігранти готові працювати за низьку заробітну плату), підвищенням тиску на соціальну інфраструктуру і т.д.

Безумовно, міграційні процеси несуть і певні загрози для економіки регіонів, серед яких можна виділити наступні:

- внутрішні міжрегіональні міграції, здатні нанести серйозної шкоди регіональним ринкам, економічному і трудовому потенціалу, оскільки надмірна концентрація мігрантів в межах конкретної території може спричинити наслідки швидкого та різкого загострення проблеми безробіття на окремому регіональному ринку праці (як приклад – будівельний ринок праці у м. Києві та інших крупних обласних центрах у до кризові часи);

- по причині скорочення внутрішнього попиту міжрегіональні міграції можуть також спричинити спад виробництва в окремих секторах економіки;

- з тієї самої причини на регіональному рівні може звузитися доступ до житла та інших соціальних послуг з боку місцевої влади, а це, в свою чергу, буде означати підвищення соціальної напруги в суспільстві;

- через те, що деяка, нерідко значна частина мігрантів не може знайти роботу або працює не по спеціальності, реальною стає загроза втрати нерегіонального використання кваліфікаційного потенціалу мігрантів, виникає загроза зниження їх мотивації до праці;

- міграція науково-технічних кадрів створює загрозу деградації науково-технічного потенціалу регіону³.

Все більшої ваги та актуальності набувають проблеми внутрішньодержавної регіоналізації, яка передбачає перерозподіл владних функцій та повноважень між столицею та периферією, між центром та територіями на користь

останніх. Не завжди місце проживання є місцем прикладання праці. Це визначається неузгодженістю структури попиту і пропозиції, недостатніми можливостями реалізації працересурсного потенціалу через недостатній рівень розвитку сфери прикладання праці, тощо. Наявність попиту за межами регіону стає причиною сезонних трудових міграцій на великі відстані. Зв'язки з працевикористання можуть проявлятись як в межах регіону чи області – регіональні (в більшості випадків маятниківі), країни – міжрегіональні, так і на міждержавному рівні – міжнародні.

Україна зіткнулася з інтенсивним поширенням міграційних потоків за часів, коли її економічна база опинилася в критичному стані. Ситуація, що нині склалася, створює водночас і нові можливості, і нові проблеми. Істотне зростання масштабів міжнародної трудової міграції в Україні має суттєвий вплив на розвиток економіки окремих регіонів.

В сучасних умовах в економічно розвинених країнах внутрішня міграція населення має значний вплив на функціонування національного ринку праці, як основний механізм регіонального перерозподілу економічно активного населення. Все більшого поширення і значення набуває переміщення людських ресурсів, зумовлене соціально-економічними, військовими, етнічними, кліматичними та релігійними чинниками.

Значна частина міграційних переміщень населення відбувається всередині своєї країни, як зазначається в Доповіді ООН про людський розвиток за 2009 р.⁴ чисельність внутрішніх мігрантів у світі складає 740 млн осіб, що майже вчетверо перевищує кількість міжнародних мігрантів. При цьому, превалююча частина мігрантів як внутрішніх, так і міжнародних отримують переваги в формі вищої заробітної платні, кращого доступу до освіти і медицини, перспектив розвитку для своїх дітей.

³ Буряченко А.Є. Міграційні процеси та їх вплив на економіку регіону // Теорія і практика сучасної економіки: Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції: 6-8 жовтня 2010 року У 2 т. Том 1. / Відповідальний редактор Хомяков В.І. – Черкаси: ЧДТУ, 2010. – С. 22-24.

⁴ World Urbanization Prospects. The 2009 Revision. Highlights. – UN.New York, - March 2010. – p. 13. – [Електронний доступ] - http://esa.un.org/unpd/wup/Documents/WUP2009_Highlights_Final.pdf

Дослідження американських і європейських вчених (О. Бланшара, Л. Каца та ін.)⁵ стосовно впливу високої територіальної мобільності населення всередині країн, показали, що локальні регіональні економічні кризи значно пом'якшуються за рахунок саме міграційних переміщень трудових ресурсів. При цьому, стан безробіття вже через сім років повертається до свого природного рівня, а міжрегіональний рівень заробітної плати майже не реагує на кризове падіння виробництва. Отже, в розвинутих країнах використання потенціалу внутрішньої міграції населення сприяє пом'якшенню диспропорцій міжрегіонального рівня розвитку країн, сприяє сталому соціально-економічному розвитку⁶.

У якому ступені досвід розвинених країн можна застосувати до перехідних економік показали у своїй роботі F. Bornhorst, S. Commander, які виконували свої розрахунки за методом, який розробили вищезгадані О. Blanchard, L. Katz. Хоча тимчасові ряди в країнах з перехідною економікою набагато коротше, а якість даних - нижче, ніж у розвинених країнах, їх висновки цілком відповідають загальноприйнятим даними про стан нашої економіки. Основною характерною рисою посткомуністичних економік є високий рівень регіональних розходжень, він істотно перевищує і європейський, і американський, і тенденції до зближення, як ми вже показували вище, поки не спостерігається. При цьому механізм реакції на регіональний спад у перехідних економіках більше схожий на європейський: міграція перебуває на низькому рівні, зарплата майже не змінюється, а працівники просто йдуть із економічно активного населення. Також вказується на ще одну проблему: якщо в Європі державні видатки в деп-

ресивних регіонах збільшуються, щоб згладити негативні ефекти спаду, у нас і у деяких країнах з перехідною економікою видатки регіонів під час рецесії, навпаки, скорочуються, в результаті чого регіональний спад стає ще більш відчутним⁷.

С. Гурієв відмічає, що не завжди вдається правильно пророчити динаміку регіонального розвитку й програми міграційних здвигів у регіонах, в яких згодом мав місце економічний бум і, відповідно, нульове безробіття. Тому розумна міграційна політика повинна бути спрямована в першу чергу на знищення бар'єрів для міграції. Громадянин повинен мати однакові права й можливості, незалежно від місця народження й прописки. Потрібні також заходи щодо виходу з тіні, а також зниженню транзакційних витрат і ризиків на ринку покупки й оренди житла тощо⁸.

Для економічного аналізу особливостей внутрішньої міграції є використання показників економічного розвитку країн (валовий регіональний продукт (абсолютний і на душу населення), темпи зростання ВРП і промислового виробництва, галузева структура виробництва і зайнятості, частка збиткових підприємств, кількість іноземних інвестицій в економіку регіону тощо); показники рівня життя населення; показників демографічного розвитку; показники соціального розвитку; показники регіонального ринку праці; показники ринку житла; екологічні та природнокліматичні показники; рівень соціально-політичної стабільності; матеріальні та нематеріальні витрати, пов'язані з міграцією; стан регіональної державної політики тощо. Розглянемо один із показників економічного розвитку (валовий регіональний продукт (абсолютний і на душу населення)).

⁵ Blanchard O., Katz L. Regional Evolutions // Brookings Papers on Economic Activity, 1992(1), pp. 1-75.

⁶ Ольшевська І. П. Регіональний вимір формування трудового потенціалу України / І. П. Ольшевська // Стратегія економічного розвитку України [Електронний ресурс]: зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», Український Союз промисловців і підприємців, Ін-т світової екон. і міжнар. відносин НАНУ; [голов. ред. А. П. Наливайко]. – К.: КНЕУ, 2009. – Вип. 24–25. – С. 146.

⁷ Bornhorst F., Commander S. Regional Unemployment and its Persistence in Transition Countries // Economics of Transition, 2006, 14 (2), 269-288.

⁸ Гурієв С. Мифы экономики: заблуждения и стереотипы, которые распространяют СМИ и политики. 3-е издание, переработанное. - М.: ООО «Юнайтед Пресс», 2010. с. 242-246.

Таблиця 2

Валовий регіональний продукт України 2004-2009 рр.*

	Валовий регіональний продукт (млн. грн.)						Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу (грн.)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Україна	345113	441452	544153	720731	948056	913345	7273	9372	11630	15496	20495	19832
Автономна Республіка Крим	9901	12848	16044	20874	27365	27396	4951	6460	8101	10574	13898	13933
Вінницька	8123	10207	12414	15381	20094	20104	4700	5966	7328	9159	12061	12145
Волинська	4994	6553	7687	10072	12784	12225	4771	6285	7397	9711	12340	11796
Дніпропетровська	30040	41227	52347	71173	104687	93331	8609	11909	15239	20868	30918	27737
Донецька	45617	58044	72361	92093	117646	103739	9713	12490	15725	20197	26028	23137
Житомирська	5947	7430	8784	11127	15008	14731	4397	5554	6636	8485	11545	11419
Закарпатська	5297	6700	8185	10508	13208	12542	4238	5373	6576	8452	10626	10081
Запорізька	15255	19968	24787	33158	42445	37446	8093	10683	13369	18022	23232	20614
Івано-Франківська	7311	9622	11316	13916	17883	17241	5238	6916	8157	10055	12940	12485
Київська	11883	15362	19188	26221	35687	37548	6652	8673	10918	15033	20593	21769
Кіровоградська	5594	6877	8187	9989	13961	13389	5122	6394	7723	9546	13515	13096
Луганська	14672	19716	24159	32280	42985	38451	5973	8131	10085	13628	18338	16562
Львівська	13992	17192	21486	27987	35534	35955	5396	6657	8351	10915	13902	14093
Миколаївська	7934	9553	11876	14767	19410	20336	6424	7801	9769	12227	16175	17050
Одеська	17029	20762	24898	33116	46994	48647	7028	8619	10379	13827	19638	20341
Полтавська	13983	18099	22179	28355	34118	33629	8841	11574	14330	18500	22476	22337
Рівненська	5599	7263	8924	11180	14074	13469	4817	6269	7724	9695	12217	11699
Сумська	6275	8025	9566	12341	16210	16060	5009	6497	7848	10249	13622	13631
Тернопільська	3948	5137	6452	8276	10618	11173	3516	4603	5819	7510	9688	10240
Харківська	20524	25618	32023	43868	59389	58923	7182	9025	11353	15645	21294	21228
Херсонська	5200	6469	7565	9034	13174	13436	4546	5713	6744	8122	11944	12256
Хмельницька	6344	7958	9603	12339	16061	15758	4549	5764	7023	9100	11932	11780
Черкаська	6623	9014	10957	13656	19101	18707	4853	6681	8209	10331	14581	14393
Чернівецька	3277	4234	5126	6672	8833	8484	3589	4654	5650	7369	9771	9383
Чернігівська	6181	7627	8950	11532	14918	14636	5163	6474	7714	10081	13213	13121
м. Київ	61357	77124	95267	135900	169564	169537	23130	28780	35210	49795	61592	61088
м. Севастополь	2213	2823	3822	4916	6305	6452	5847	7452	10079	12961	16592	16966

* Статистичний збірник «Регіони України», 2010.

У 2004–2007 рр. регіони України продемонстрували позитивну динаміку виробництва ВРП, незважаючи на різні рівні розвитку регіонів. З 2008 р. спостерігається падіння ВРП у семи регіонах (Дніпропетровській, Донецькій, Івано-Франківській, Луганській, Полтавській, Рівненській, Хмельницькій областях), проте в 2009 р. ВРП зменшився у всіх регіонах на 7,2–23,7% у цінах попереднього року (в середньому по Україні – на 15,1%).

За часткою валового регіонального продукту також спостерігається значна асиметрія. Найбільший внесок у виробництво ВРП в 2009 р. припадає на м. Київ (18,2%), Дніпропетровську (10,9%), Донецьку (11,8%), Харківську області. За наявним доходом у II кварталі 2010 р. лідирують такі регіони, як: м. Київ (12,6%), Донецька (11,1%), Дніпропетровська (8,3%), Харківська (5,8%), Луганська (5,02%), Львівська (5,04%), Запорізька (4,2%) області. Так, максимальний наявний дохід у розрахунку на одну особу в м. Київ – 8720,8 грн, а мінімальний – у Чернівецькій області (2784 грн.).

Окрім макроекономічних чинників, які стимулюють міграцію в Україні, є й такі, що обумовлені регіональною специфікою в економіці. Це пов’язано з нерівномірним економічним розвитком регіонів, а звідси — і різним рівнем безробіття та доходів. Міграційний рух населення в регіональному розрізі за 2009-2010 роки можемо наочно прослідкувати (Табл. 3,4).

В Україні існує безліч міграційних потоків. Кожний регіон характеризується певним показником міграції населення. У зв’язку із зовнішньою міграцією населення України за останні два роки (2009 і 2010 роки), маємо показники скорочення населення у Закарпатській області (357 осіб), Луганській (449 осіб), Львівській (33 особи), Рівненській (266 чоловік), Чернігівській (на 27 осіб). В інших областях України відбувся приріст населення.Хоча, відносно показників 2008 року рівень зовнішньої міграції зменшився, все ж таки і досі спостерігаються негативні тенденції.

Так, за офіційними даними найбільші міграційні потоки у січні-листопаді 2010 р. властиві таким регіонам-донорам як

Таблиця 3

Міграційний рух населення України у 2009 році*

	У межах України			Зовнішня міграція		
	число прибулих	число вибулих	приріст	число прибулих	число вибулих	приріст
Осіб						
Україна	609902	609902	x	32917	19470	13447
Автономна Республіка Крим	25215	24325	890	3534	1402	2132
області						
Вінницька	27844	29181	-1337	1376	586	790
Волинська	16602	16853	-251	470	437	33
Дніпропетровська	39814	41248	-1434	1580	1229	351
Донецька	49200	51768	-2568	3118	2409	709
Житомирська	19213	20845	-1632	478	359	119
Закарпатська	7639	8577	-938	251	480	-229
Запорізька	20173	20658	-485	1482	880	602
Івано-Франківська	14428	14672	-244	522	392	130
Київська	23173	21468	1705	714	275	439
Кіровоградська	11478	13938	-2460	428	336	92
Луганська	29492	31669	-2177	1382	1827	-445
Львівська	28982	29418	-436	529	636	-107
Миколаївська	14235	15450	-1215	927	429	498
Одеська	34971	32203	2768	3793	842	2951
Полтавська	24261	24250	11	603	409	194
Рівненська	18676	20008	-1332	313	448	-135
Сумська	19358	20776	-1418	609	429	180
Тернопільська	12726	13952	-1226	336	329	7
Харківська	40501	39039	1462	2490	1967	523
Херсонська	14398	15764	-1366	618	461	157
Хмельницька	22369	22952	-583	580	335	245
Черкаська	20336	20290	46	645	316	329
Чернівецька	10406	9875	531	614	219	395
Чернігівська	16886	17088	-202	783	465	318
м. Київ	43690	31002	12688	3970	1254	2716
Севастополь (міськрада)	3836	2633	1203	772	319	453
На 1000 осіб						
Україна	13,3	13,3	x	0,7	0,4	0,3
Автономна Республіка Крим	12,8	12,4	0,4	1,8	0,7	1,1
області						
Вінницька	16,8	17,6	-0,8	0,8	0,4	0,4
Волинська	16,1	16,3	-0,2	0,4	0,4	0,0
Дніпропетровська	11,8	12,2	-0,4	0,5	0,4	0,1
Донецька	11,0	11,6	-0,6	0,7	0,5	0,2
Житомирська	14,9	16,2	-1,3	0,4	0,3	0,1
Закарпатська	6,2	6,9	-0,7	0,2	0,4	-0,2
Запорізька	11,1	11,3	-0,2	0,8	0,5	0,3
Івано-Франківська	10,4	10,6	-0,2	0,4	0,3	0,1
Київська	13,4	12,4	1,0	0,4	0,2	0,2
Кіровоградська	11,2	13,6	-2,4	0,4	0,3	0,1
Луганська	12,7	13,6	-0,9	0,6	0,8	-0,2
Львівська	11,4	11,6	-0,2	0,2	0,2	-0,0
Миколаївська	11,9	12,9	-1,0	0,8	0,4	0,4
Одеська	14,6	13,4	1,2	1,6	0,4	1,2
Полтавська	16,1	16,1	0,0	0,4	0,3	0,1
Рівненська	16,2	17,4	-1,2	0,3	0,4	-0,1
Сумська	16,4	17,6	-1,2	0,6	0,4	0,2
Тернопільська	11,7	12,8	-1,1	0,3	0,3	0,0
Харківська	14,6	14,1	0,5	0,9	0,7	0,2
Херсонська	13,2	14,4	-1,2	0,5	0,4	0,1
Хмельницька	16,7	17,1	-0,4	0,5	0,3	0,2
Черкаська	15,6	15,6	0,0	0,5	0,2	0,3
Чернівецька	11,5	10,9	0,6	0,7	0,3	0,4
Чернігівська	15,1	15,3	-0,2	0,7	0,4	0,3
м. Київ	15,8	11,2	4,6	1,4	0,4	1,0
Севастополь (міськрада)	10,1	7,0	3,1	2,0	0,8	1,2

* Статистичний збірник «Регіони України», 2009.

Таблиця 4

Міграційний рух населення у 2010 році*

	У межах України			Зовнішня міграція		
	число прибулих	число вибулих	приріст	число прибулих	число вибулих	приріст
Осіб						
Україна	652639	652639	х	30810	14677	16133
Автономна Республіка Крим	27016	25876	1140	3240	934	2306
області						
Вінницька	29569	30598	-1029	1113	471	642
Волинська	17239	17348	-109	479	372	107
Дніпропетровська	44366	45441	-1075	2071	1024	1047
Донецька	55343	57473	-2130	2852	1793	1059
Житомирська	22898	23511	-613	645	324	321
Закарпатська	8154	8926	-772	302	362	-60
Запорізька	22306	22835	-529	1333	618	715
Івано-Франківська	16603	16516	87	567	426	141
Київська	26999	23009	3990	816	252	564
Кіровоградська	16509	17532	-1023	605	256	349
Луганська	31105	33726	-2621	1430	1203	227
Львівська	31341	32159	-818	516	574	-58
Миколаївська	14617	15355	-738	737	364	373
Одеська	34355	32175	2180	3603	681	2922
Полтавська	24463	24833	-370	726	309	417
Рівненська	19355	20453	-1098	196	273	-77
Сумська	20906	22051	-1145	479	321	158
Тернопільська	13808	14879	-1071	409	332	77
Харківська	42631	41409	1222	1465	848	617
Херсонська	14572	15946	-1374	491	267	224
Хмельницька	22536	23347	-811	529	321	208
Черкаська	20588	21363	-775	617	318	299
Чернівецька	10209	9937	272	596	233	363
Чернігівська	17566	17914	-348	720	357	363
м. Київ	43144	34778	8366	3448	1203	2245
Севастополь (міськрада)	4441	3249	1192	825	241	584
На 1000 осіб						
Україна	14,2	14,2	х	0,7	0,3	0,4
Автономна Республіка Крим	13,8	13,2	0,6	1,6	0,4	1,2
області						
Вінницька	18,0	18,6	-0,6	0,7	0,3	0,4
Волинська	16,6	16,7	-0,1	0,5	0,4	0,1
Дніпропетровська	13,3	13,6	-0,3	0,6	0,3	0,3
Донецька	12,4	12,9	-0,5	0,6	0,4	0,2
Житомирська	17,9	18,4	-0,5	0,5	0,2	0,3
Закарпатська	6,6	7,2	-0,6	0,2	0,3	-0,1
Запорізька	12,3	12,6	-0,3	0,7	0,3	0,4
Івано-Франківська	12,0	11,9	0,1	0,4	0,3	0,1
Київська	15,7	13,4	2,3	0,5	0,2	0,3
Кіровоградська	16,3	17,3	-1,0	0,6	0,3	0,3
Луганська	13,5	14,6	-1,1	0,6	0,5	0,1
Львівська	12,3	12,6	-0,3	0,2	0,2	-0,0
Миколаївська	12,3	12,9	-0,6	0,6	0,3	0,3
Одеська	14,4	13,5	0,9	1,5	0,3	1,2
Полтавська	16,4	16,6	-0,2	0,5	0,2	0,3
Рівненська	16,8	17,8	-1,0	0,2	0,2	-0,0
Сумська	17,9	18,8	-0,9	0,4	0,3	0,1
Тернопільська	12,7	13,7	-1,0	0,4	0,3	0,1
Харківська	15,4	15,0	0,4	0,5	0,3	0,2
Херсонська	13,3	14,6	-1,3	0,5	0,3	0,2
Хмельницька	16,9	17,5	-0,6	0,4	0,3	0,1
Черкаська	15,9	16,5	-0,6	0,5	0,3	0,2
Чернівецька	11,3	11,0	0,3	0,7	0,3	0,4
Чернігівська	15,9	16,2	-0,3	0,6	0,3	0,3
м. Київ	15,5	12,5	3,0	1,2	0,4	0,8
Севастополь (міськрада)	11,7	8,6	3,1	2,2	0,6	1,6

* Статистичний збірник «Регіони України», 2010.

Луганська, Кіровоградська, Донецька, Житомирська області. Регіони-реципієнти — м. Київ, Київська, Одеська, Республіка Крим, м. Севастополь. Загальна кількість прибулих дорівнює 589 235 особи, вибулих — 577 443 особи, при цьому міграційний приріст складає 11 792 осіб. Крім макроекономічних чинників, які стимулюють міграцію в Україні, є й такі, що обумовлені регіональною специфікою в економіці. Це пов’язано з нерівномірним економічним розвитком регіонів, а звідси — і різним рівнем безробіття та доходів. Значними показниками кількості прибулих та вибулих осіб у 2009 р. характеризувалися такі регіони України, як Донецька — 2411 осіб вибулих, Кіровоградська — 2174 осіб вибулих, Луганська — 1896 осіб вибулих.

У 2010 році максимальний показник на користь прибулих в межах України осіб притаманний м. Києву — 43144 осіб, прибулих із зовнішньої міграції 3448 осіб. Найвищий рівень безробіття населення України у віці 15—70 р. (за методологією МОП) у січні-вересні 2010 р. складав у Рівненській, Тернопільській, Сумській, Чернігівській та Житомирській областях. Зниженню рівня міграційних потоків може сприяти ефективна регіональна політика. Як показують дослідження, найбільша міграція людських ресурсів відбувається із західних регіонів України, де ще не зупинено спад виробництва та повільно відбувається розвиток інфраструктури, малого і середнього бізнесу. Для визначення впливу трудової міграції на економіку регіону (країни) можна розраховувати втрати ВВП, оскільки частина працездатного населення не бере участі у його формуванні через виїзд за межі свого регіону. Ці втрати можна обчислювати за формулою:

$$WS_{GDP,m} = \frac{GDP}{S1} \cdot Sm$$

GDP - валовий внутрішній продукт, вироблений за відповідний період;

S1, Sm - середня кількість зайнятого населення та трудових мігрантів за відповідний період.

Цікавим є твердження І. П. Ольшевської щодо необхідності інвестицій

в країну задля економічного розвитку. Автор говорить, що в умовах розвитку нової економіки зацікавлення іноземних інвестицій — це більше, ніж просте створення нових робочих місць та покращення умов життя — воно стимулює людей до інвестування в освіту та підвищення кваліфікації задля можливості набуття в майбутньому кращого робочого місця, забезпечення гідного доходу та можливості самореалізації людини в своєму регіоні⁹.

Реформа регіональної політики є особливо актуальною на даний час. В умовах нерівномірності розвитку областей, що знаходить своє відображення в різній інтенсивності міграційних потоків, має бути створена програма розвитку інфраструктури населених пунктів, забезпечення однакових стандартів життя в містах та сільській місцевості. Задля цього має бути розроблений новий показник депресивності територій, який би охоплював ще й соціальні та екологічні показники, та показник потенціалу області. Ефективна регіональна політика сприятиме зменшенню відтоку населення з областей до інших країн або інших областей і забезпечить гармонійний розвиток територій України.

В цілому по Україні простежується причинно-наслідковий зв’язок між міграційними процесами та функціонуванням ринку праці. Тобто, для України міграція та зайнятість тісно пов’язані та здійснюють вплив на ресурсний потенціал і господарський комплекс. Незважаючи на вищевказані загрози для економіки регіонів, загалом міграція приносить соціально-економічні вигоди ринку праці та розвитку регіону, сприяє розвитку підприємництва та малого бізнесу, формуванню загального ринку праці в регіоні, через створення нових робочих місць, фінансовому забезпечення значної частини населення в умовах трансформації економіки, розвитку людського потенціалу та підвищення кваліфікації тощо.

РІПУ

⁹ Ольшевська І.П. Регіональний вимір формування трудового потенціалу України / І. П. Ольшевська // Стратегія економічного розвитку України [Электронный ресурс] : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», Український Союз промисловців і підприємців, Ін-т світової екон. і міжнар. відносин НАНУ ; [голов. ред. А. П. Наливайко]. – К. : КНЕУ, 2009. – Вип. 24–25. – С. 145–148.